

DE REFORMATIE

Weekblad tot ontwikkeling van het Gereformeerde leven

Onder redactie van Prof. Dr. F. J. J. Buijendijk, Dr. K. Dijk, Dr. V. Hepp en Dr. B. Wielenga

Medewerkers: D. H. A. van Andel, Solo; J. van Andel, 's-Gravenhage; N. Baas, Amsterdam; Prof. Dr. H. Bavinck, Amsterdam; Dr. Henry Beets, Grand Rapids, Mich., N.A.; Dr. Joh. C. Breen, Amsterdam; Prof. Dr. F. W. Grosbeide, Amsterdam; Dr. W. G. Harrenstein, Medan; Prof. Dr. T. Hoekstra, Kampen; Dr. G. Keizer, Tiel; Dr. B. A. Knoppers, Almelo; Dr. J. G. Kunst, Arnhem; Dr. H. W. Laman, Assen; Dr. C. Lindeboom, Amsterdam; Prof. Dr. S. O. Los, Voorburg; Dr. P. C. Meijster, Rotterdam; Dr. J. C. de Moor, Amsterdam; Prof. Dr. J. Ridderbos, Kampen; Dr. J. C. Rullmann, Utrecht; Dr. K. Schilder, Gorinchem; J. Schouten, Rotterdam; Dr. W. J. A. Schouten, Kampen; Dr. J. Thijss, Meppel; Dr. H. W. van der Vaart Smit, 's-Graveland; Dr. D. H. Th. Vollenhoven, Oostkapelle; Dr. J. de Vries, Tilburg; Dr. J. D. Wielenga, Anna Jacoba-Polder; Mr. J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Dr. V. HEPP, Paul Krugerstraat 55, Watergraafsmeer.

Drukkers, uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland f7.50 per jaar.
Advertentie: 25 ct. per regel. Reclames: 75 ct. per regel.

oud en jong in vroeger eeuw. 1)

1.

In onze dagen, nu de strijd zich aangekondigd heeft tusschen oud en jong, ook in onze kerkelijke samenleving, kan het zijn nut hebben, terug te zien op het verleden, dat onder andere omstandigheden in 'twezen der zaak denzelfden strijd der geesten heeft aanschouwd. Het is o.m. Prof. Bavinck geweest, die, gelijk in meer gevallen, zoo ook hier, in een van zijn lezingen over oudere en jongere generatie, ons geleerd heeft terug te gaan van het speciale op het algemeene en uit de bijzondere ziekteverschijnselen, die de „jongeren” en de „ouderen” van onze dagen vertoonen, af te lezen de algemeen geldige wet van het conflict tusschen gaande en komende generatie. Want dat conflict komt onherroepelijk, overal waar zich de menscheit overwerkt heeft en zichzelf schier voorbijgestreefd is.

Wij is daarom, wie uit vervlogen tijden zich laat waarschuwen door den goeden raad der historie; deze goede raad is immers nog nooit duur geweest.

Niet te vergeefs zal daarbij de moeite zijn van wie zich met eenigen nadruk rekenschap geeft van het verhaal in Zacharia 7:1-6.

Deze perikop verplaatst ons in de dagen van Darius. Of, wat hetzelfde is, we zijn hier, in de eerste jaren na het beëindigen der ballingschap van het heilige volk in Babel.

Het waren tijden, waarin licht en duister elkaar bekwamen en nog niemand wist, welke macht de sterkste was: de drang der nieuwe geboorte van gelouterd leven en gezuiverden eeredienst, dan wel de bittere nawerking van het doorstane leed, dat eerst na den terugkeer uit het vroegere land zich in al zijn felheid toonde, toen de naakte stomp van in puin gelegde gebouwen zich somber aftekenden tegen Jerusalems avondhemel.

Wie kon ontkennen, dat groot nog was de ellende van 't heilige volk? De miltende herinnering aan de opgelegde vernedering kon kwalijk troosten het zoo licht opstandige hart. Te minder was hiervoor kans, omdat dan toch nog steeds een vreemde, onbesneden heiden zijn wil oplegde aan het zich bewuste volk en de herbouw van de in de asch gelegde gebouwen in stad en dorp allerminst den armelijken schijn van noodzakelijkheidswerk kon bedekken achter het fraaie gebaar van schoonheids-herstel, zoolang al wat men deed en doen mocht als gunst van een vreemdeling op profanen troon moest erkend blijven in stillen wrok.

En toch — 't was toch ook een mooie tijd. Want er was een nieuwe lente en toch het heerlijke oude geluid. Jerusaleml! Jerusaleml! En de tempel! De restauratie, de groote, van het heilige huis! En hoe grootsch was die opzet! Hoe vrogevig was Cyrus, de koning, geweest, blijkens de in Babels boekerij nog steeds berustende oorkonde, volgens welke de nieuw te bouwen tempel in afmetingen en omvang dien van Salomo ver mocht overtreffen. En al zou het wel niet mogelijk blijken, die grootsche plannen te volvoeren, toch was het koninklijk edict waarborg, dat de verlangens van piëteit jegens het verleden en aesthetischen zin in den tempelbouw bij hem, den vorst, volle eerbiediging zouden vinden. Reeds was men meer dan twee jaar met den herbouw bezig; waarlijk, Jerusaleml begon weer te leven!

Deze innerlijke strijd nu van zich zelf bekampende vreugd en over zichzelf ontevreden gevoel van depressie is in onze dagen opnieuw te speuren. Ook onze kerkelijke samenleving maakt soortgelijke crisis door. Uit den strijd der ideeën, die door het oor-

logawee te feller ontbrand is, uit den greep van den geest des tijds zijn we niet ongerept te voorschijn gekomen. Wij zijn in ballingschap toch ook geweest. En nu we vragen naar herstel, naar reformatie, naar reconstructie, nu komt ook ons de historie der laatste jaren vertellen dat we, of we willen of niet, hebben rekening te houden in onzen tempelbouw met luim en gril van onbesneden harten. Dat stemt tot droefheid en bezorgdheid.

En toch... Wie zou niet danken? Tegenover het lijden van veel verschrompeld kerkelijk leven staat, zelfs door buitenstaanders erkend, de betrekkelijke bloei van onze Gereformeerde kerken. En terwijl bij velen om ons heen, die aan geen opbouw denken, winkelhaak en passer en beitel even stil liggen als in de versteende symboliek van mufte vrijmetselaarsloges, daar heeft bij ons zich meer dan één opgemaakt om in het vrije metselaarswerk aan den tempel der levende religie, al zoekend en schavend, al beitelend en metselend, den troffel niet minder werk te geven dan het zwaard.

Maar in zulke dagen vallen er zweedruppels.

En wanneer, gelijk daar in Jerusaleml, de troffel komt bij het zwaard, en dus het bouwwerk des vredes als een vesting gebracht wordt in staat van verdediging, dan komt daar in dubbele mate wat in simplen vorm achter de schutting van elk karwei en achter den wal van iedere vesting zich afspeelt: het barsche woord tegen wie zijn tijd verbaazelt en de korte verneming tot wie in verkeerden ijver of in gebrek aan ijver den werker in den weg loopt. Dan komt daar het goedbedoelde conflict der gelijkgezinden; de tweedracht der eendrachtigen.

Zie het maar weer in Jerusaleml. Daar komt op zekeren dag een gezantschap aan in de stad van de bouwers. Aan het hoofd ervan staan Sarezzer en Regem-Melech. Zij hebben een wonderlijke opdracht. Hun missie heeft een godsdienstig-liturgisch doel. Ze komen vragen, of naar het oordeel van het priestercollege en den profetenraad in den Jerusalemschen tempel het nu eens niet komen kan tot afschaffing van enkele boetedagen, die den laatsten tijd trouw gevierd waren.

In die ontmoeting van dit gezantschap met het officiële profeten- en priestercollege van Jerusaleml zien de jongere en de oudere generatie elkaar in de oogen.

De jongeren...

Als zoodanig openbaren ze zich allereerst in hun vraag. Met doode vormen hebben ze niets op. Daarom willen ze ook niet weten van vastendagen, als de ziel niet tot vasten gestemd is en tot gewezen. Moet daar nog geweend worden, zoo vragen ze, geweend en gevast in publieken rouw in de 5e maand?

In die vraag spreekt geen zucht naar revolutie, wel naar reformatie. Revolutie breekt met het oude, zonder te vragen of 't wel mag. Dat doen Sarezzer en Regem-Melech niet. Zij hebben met wie hen zonden, — ze zeggen 't zelf — trouw de dagen gehouden in vasten en weenen, die als vaste jaarlijksche rouwdagen waren erkend. Revolutie gaat de profeten voorbij en snoert den priesters den mond. Maar dit gezantschap komt met zijn vraag aan het goede adres. Neen, dat is geen revolutie, Maar het is wel reformatie.

Want reformatie, dat is het vragen naar nieuwe vormen voor het oude wezen. Reformatie, dat is het loswikkelen der zuivere idee uit onzuivere belichaming en het ontwikkelen van die idee in neuen, passenden stijl. Zoo is het hier. Waarom nog die vastendag van de 5e maand? Zeker, daarvoor was plaats gedurende de 70 jaren der ballingschap. Want in de 5e maand herdacht men, al die jaren door, hoe in dat zwarte jaar, ge weet wel, tempel en stad in brand gestoken zijn op den 10en dag. Dat verschrikkelijke gebeuren werd jaarlijks weer opgehaald; de harp ging dan weer van de wilgen, maar vraag niet, wat er dan bij gezongen werd... Die vastendag van de 5e maand was de grootste,

die door heel het volk trouw in eere gehouden werd. En daaromheen had men ook in sommige kringen nog een anderen cyclus van vastendagen gegroepeerd: er was zoo'n boetedag geweest in de 4e maand; want op den 9en van de 4e maand was indertijd Jerusaleml door Nebukadnezar ingenomen; in de 7e maand, want op den 3en van de 7e maand was Gedalja vermoord, en dat was ook een nationale ramp geweest; en ook in de 10e maand, want op den 10en van de 10e maand was de belegering der heilige stad door Nebukadnezar begonnen. En zoo hadden al die jaren door deze vierdagen den rampspoed van Juda's val en den smaad van Davids huis weer in den volksgeest doen opleven. Nu, dat had ook zin. 't Was toen de tijd van de antithese. Maar nu? Nu dan toch het heilige land met zijn tempel en stad, met zijn wijnbergen en akkers, was terugggegeven? Was 't nu niet de synthese, die riep om positieven arbeid? Voorbij was de tijd van 't klagen, van 't doleeren over oude grootheid, die verschrompeld; en wel mogen de ouderen weenen, weenen omdat de tempel, die daar oprijst, toch niet Salomo's tempel is, maar tegenover de droefenis der ouderen, die hoofdschuddend over verval en achteruitgang strompelen naar het graf, stellen deze jongeren den roep, om, nu de nieuwe tijd noesten arbeid vraagt, te bouwen, te werken; niet langer te vasten om wat toch voorgoed voorbij is, maar te zoeken de vreugde van den arbeid voor de reconstructie van de groote toekomst.

Wie durft hier dezen vragers den rug verachtelijk toekeren? Wie? 't Is toch immers ook wel te begrijpen, dat ze zoo spreken? Let er op, die eene woordvoerder heet Sarezzer. Een hebreuwsche naam is dat niet, wel is 't een uitheemsche, assyrische naam (vgl. Jes. 37:38, Jer. 39:3, 13). Blijkbaar is hij geboren in Babel; 't is voor het eerst, dat hij thans Jerusaleml ziet. Kunt ge 't dien man nu kwalijk nemen, dat hij niet de tranen der ouderen mee kan schreien? Hij heeft toch nooit gezien den ouden, heerlijken tempel; en wat hij er nog van zag, dat waren verbrokkelde ruïnes, meer niet. Hij kan daarbij niet staan met droef gelaat; hij wil vooruit; hij wil wat nieuws zien bouwen. Volkomen terecht is de opmerking gemaakt²⁾ dat de vraag, die door Sarezzer niet zijn mannen hier gesteld wordt, bewijs is, dat ze niet veel op hebben met de somber-ernstige, zwaar-gedrukte stemming van vastendagen in den tijd, die na de ballingschap hen riep tot daden. Maar zonder ernst zijn ze evenmin als de ouderen, die hun tranen schreien om wat niet weerkeert.

Trouwens, daar ligt, als die ouderen hun blik niet laten benevelen door korzeligen onwil, zelfs reden tot blijdschap in de aankomst van deze deputatie. Immers, vanwaar is ze afgezonden? Het tweede vers (mits gelezen niet naar onze onjuiste stabenvertaling³⁾, doch naar den eigenlijken zin van den oorspronkelijken tekst) zegt ons, dat ze uit Bethel kwamen. Bethel komt naar Jerusaleml; wachter, durft ge nu nog zeggen, dat de dag niet komt? Bethel moest toch immers vroeger niets hebben van Jerusaleml; sedert Jeroabeam te Bethel zijn stierkalverendienst had ingesteld was Bethel officieel de concurrent van Jerusaleml; en Amos zegt het ons zelf, hoe daar vroeger in Bethel de ware profeten van Jahwe uit de stadspoort verjaagd werden naar het land van Juda, naar Jerusaleml toe; want Bethel had immers zelf zijn koningsheiligdom, zelf zijn rijkstempel? (Amos 7:12 v.).

Ja, zoo was het geweest. Maar de ballingschap heeft ook in dezen goed werk gedaan; en het gemeenschappelijk lijden heeft

²⁾ Ed. König, Geschichte der alt. Religion, 2e Aufl. 1915, S. 566.

³⁾ Op verschillende, hier niet nader te noemen, gronden meenen wij, ondanks de bezwaren van Nowack o.m., te moeten vertalen in vers 2: „dat Bethel Sarezzer en Regem-Melech enz. gezonden had”.

¹⁾ Het voornemen bestaat bij de Redactie, binnenkort een serie artikelen te plaatsen over „De beweging der Jongeren”. Dit artikel moge als inleiding dienen.

De Redactie.

dezen onderlingen strijd beslecht. Nu ziet men gebeuren, dat Bethel, de stad der godsdienstige concurrentie, komt tot Jerusalem en in wettigen weg den eeredienst wil regelen onder Jerusalems leiding.

En dunkt u nu niet, dat ook in deze gegevens meer dan één moment is, dat heenwijst op punten van overeenkomst met de „jongeren”, die thans van zich spreken doen?

Nee, ik heb het niet over de revolutie-jongeren. Die zijn meer jong dan Gereformeerd. Maar wie niet generaliseerd heeft, die heeft er nog anderen gevonden onder hen.

Om slechts iets te noemen: is daar bij velen geen zoeken van reformatie geheel langs den wettigen weg? 't Is waar, daar zijn Sarezers onder de reformatistische geesten; 't zijn de geborenen ver van den ouden tempel. Zij hebben nooit gezien de wonderen van den tijd van groote daad en sterk geloof: alleen bij geruchte weten ze van '34 en '86. Tornen aan wat is overgeleverd, dunkt hun dan ook geen zonde, mits het dan blijve bij 't program van Sazerer en Regem Melech, die immers niet disputeeren over wat God heeft ingesteld, maar over bijkomende menselijke instellingen. En dan — ze overijlen niet. Ze verwoegen zich, waar ze moeten zijn. Ze verlaten niet den kerkelijken weg; ze weten den weg van Bethel naar Jerusalem. Ook kennen ze niet meer den ouden concurrentie-strijd; ook bij hen heeft de doorleving van den ernst der tijden de bezieling voor binnenlandsch conflict gedooft.

Dat nu de priesters en profeten er voor waken, deze menschen recht te beantwoorden. Want ze doen niet assyrisch, al draagt dan meer dan één Sazerer onder hen ook een assyrisch-klinkenden naam. Zij hebben óók, gelijk de Bethelietische gedeputeerden verklaren, tegenover Babel, tegenover de wereldmacht, getoond, te willen klagen met Gods volk. In Babel hebben ze geweend; ze schaamden zich niet. Maar nu Babel ze niet ziet, nu vragen ook zij....

Ja, wat voor wonderlijks vragen ze eigenlijk? Hoor: Moet ik weenen? Hoor ge? Moeten, dat is het objectieve; weenen is het subjectieve. Weenen, ooh, dat gaat niet op commando. Wel kan dat bij de officieele menschen, die loon betrekken van anderen of van zichzelf, voor een officieel in plooi gehouden gezicht; maar eerlijke zielen hebben het te kwaad met de vraag: moet ik weenen? En toch is dat het altijd pijnigend paradox van allen waarachtigen eeredienst. Er is een moeten; God beveelt. En God heeft zijn orde, zijn tijd; als de klok slaat voor de liturgie, als de zon opgaat tot den vastendag, dan is daar het moeten; maar is daar het kunnen wel altijd van de tot weenen of tot vasten geroepen? Wie, die eeredienst oefent, waarachtigen eeredienst, kent niet die eerlijke belijdenis van de zwagers onder den zwaren eisch van dien God, die nog voor weenen een moeten en voor het moeten een datum bepaalt?

En denk nu niet, dat ze niet willen. Als God zelf het weenen wil op boetedag en het jubelen op feestdag, ze zullen meedoen, en ook wel zich zetten tot gewilde zielsluiting. Maar, dan toch geen weenen, dat niet van Godswege een moeten is! Geen liturgische vormen, enkel om de traditie. Geen bestanddeel in den eeredienst, dat enkel zijn periodieken terugkeer ontleent aan den wil eener conservatieve partij, in plaats van aan den levendmakenden wil van God! Moet ik weenen, of mag ik bouwen? Moet ik klagen over 't voorbijge, of mag ik juichen den nieuwen dag tegemoet?

Waarlijk, zulke jongeren verdienen een antwoord. Wie in het vreemde Babel wil weenen, maar op het eigen erf met vreugd wil bouwen, die openbaart naar buiten de antithese, en verflauwt de grenzen niet. Doch naar binnen zoekt hij synthese en verzoent Bethel met Jerusalem; hij roept het tien- en het tweestammenrijk op tot het éne offensief tegen den uitheemschen vijand; hij schaaft zich niet, eigen gewichtigheid, die de promotie van zijn eigen kringetje, zijn eigen partij, zijn eigen „Bethel” tot een klein-„Jerusalem” hem verleende, op te geven en te zoeken naar centralisatie, opdat het zwaarst wege, wat het zwaarst ook is. Die mensch zoekt een levenden eeredienst, waarbij het conflict tusschen moeten weenen en kunnen weenen voortaan alleen zal kunnen blijven vooriduren krachtens de in het eigen vasten der naar God schreiende ziel beweevende zondigheid van het eigen hart, zonder dat daarbij nog komt de overbodigheid van gewoontegedebod en conventiebevel.

Wat zult gij nu antwoorden, gij profeten en priesters, wat zult gij nu antwoorden aan deze eerlijke boden van uw eigen volk?

(Slot volgt).

K. SCHILDER.

UIT DE SCHRIFT.

Impressionistische vroomheid.

En het geschiedde, toen David geëindigd had al deze woorden tot Saul te spreken, zoo zeide Saul: Is dit uw stem, mijn zoon David? Toen hief Saul zijn stem op en weende.

En hij zeide tot David: Gij zijt rechtvaardiger dan ik; want gij hebt mij goed vergolden en ik heb u kwaad vergolden;

En gij hebt mij heden aangewezen, dat gij mij goed gedaan hebt, want de Heere had mij in uw hand besloten, en gij hebt mij niet gedood.

Zoo wanneer iemand zijn vijand gevonden heeft, zal hij hem op den goeden weg laten gaan? De Heere nu vergelde u het goede voor dezen dag, dien gij mij heden gemaakt hebt. 1 Samuel 24: 17.

Cliché-vroomheid, pikante vroomheid, standa-vroomheid hebben dit gemeen, dat zij alle spontaneiteit, alle ongedwongen zelfuiting missen.

Zij hebben iets berekenends.

Met de impressionistische vroomheid staat het echter anders.

Impressie is, gelijk men weet, indruk.

Impressionisme wordt de richting, vooral op kunstgebied, geheeten, die zich door opvolgende indrukken laat leiden.

Impressionistische naturen zijn naturen, die steeds onder den indruk van een oogenblik handelen, zonder er zich om te bekommeren, of zij niet met handelingen, welke zij op vorige momenten ondernamen in strijd geraken.

Impressionistische vroomheid laat zich geheel door wisselende stemmingen, welke verband houden met nieuwe indrukken, beheerschen en wordt niet zelden door zichtbare onvroomheid voorafgegaan en gevolgd.

Een voorbeeld daarvan hebt ge in Saul.

Hij leefde ver van God.

Hoewel koning, was hij in merg en been revolutionair.

Hij pleegde hardnekkige revolutie tegen het besluit Gods om hem het koninkrijk te ontnemen. Daarbij werd hij door jaloezie verteerd.

Hij wist, dat eenmaal het koningschap op David zou overgaan. En hij greep naar het groote revolutiemiddel: de moord. Hij kende maar één harts-tocht: David moest uit den weg geruimd. Ofschoon de Almachtige den vluchteling wonderlijk beschermde, gaf Saul het niet op.

Maar nu, nu David toonde, hoe het in zijn macht had gestaan om den koning te dooden, maar zijn eerbied voor het gezag en den gezagsdrager hem hiervan had terughoudend, wordt Saul verteederd. Hij is aangedaan.

Hij weent.

Hij neemt den naam des Heeren vóór en na in den mond.

Hij stemt toe: de Heere had mij in uw hand besloten en gij hebt mij niet gedood.

Hij wenscht, dat de Heere David zijn goede daad vergelden zal.

Hij doet hem bij den Heere zweren.

In dit oogenblik rekent hij opvallend met God, aan Wien hij anders niet schijnt te denken.

Doch David kent hem, den van God verlatene, den door demonen geplaagde, bovendien neurasthenicus, wel.

Hij vertrouwt die vroomheid niet.

Als de koning weerkeert naar zijn paleis, volgt hij hem niet, maar trekt zich in zijn door de natuur gevormde bergvesting terug.

Impressionistische vroomheid is niet aan een specialen tijd eigen.

Ze was nooit onbekend.

Ze neemt verschillende vormen aan.

Hier openbaart ze zich als Oudejaarsavond-vroomheid. Tegen het einde van het jaar komt ze langzamerhand op. Wat maakt ze den mensch gevoelig! Wat is zij gul in het schuldbelijden! Wat is zij haastig in het om ontferming roepen! Wat omzoomt zij het vrouwenoog met rooden rand! Maar als de eerste dag van het nieuwe jaar licht...

Daar treedt zij op als feest-vroomheid. Aan ge-regelde voeding met het Woord heeft haar drager geen behoefte. Doch wanneer de christenheid het feestkleed aantrekt, moet zij er bij zijn. Dan zingt ze boven alles uit van het Kindeke, dat geboren werd in Bethlehems stal, van het licht, dat uit den grafspelonk verrees, ook wel van den Geest, die in de waarheid leidt. Op den dag van Hemelvaart werkt zij echter minder sterk. Want dat feest valt op een Donderdag. Midden in de week. Komt lastig uit.

Insouderheid doet ze zich kennen als catastrofen-vroomheid. Wanneer er een „Titanic” vergaat, wanneer er een oorlog uitbreekt, komt ze eerst recht op dreef. Zoo dikwijls er een geweldige schok door de menschheid vaart, is zij op haar post. Dan herinnert zij eraan, waar de bijbel ligt. Dan weet zij het psalmboek te vinden. Dan is de afstand naar de kerk niet te ver en de temperatuur er niet te hoog of te laag.

Niet minder sterk uit ze zich als crisis-vroomheid. Als daar een crisis komt in het persoonlijke leven, vlamt ze plotseling op. Wanneer men een ernstige ziekte doormaakt en men de knokige dood meent te

hooren kloppen aan de deur; wanneer er vleesch van vleesch wordt gescheurd; wanneer de maatschappelijke positie schijnt te balanceeren op de punt van een naald, dan stijgt het eene gebed na het andere op, dan worden de duurste beloften afgelegd, dan worden de heiligste voornemens Gode in het oor gefluisterd. Doch heeft men verruiming verkregen, is men over de eerste droefheid heen, dan loopt de band dezer vroomheid van lieverlede leeg.

Ze doet zich ook voor als zenuw-vroomheid. Ze gaat met het zenuwleven op en neer. Verkeert men in overspannen toestand, dan begint ze vaak te werken. Komt men weer tot rust, zoo vliedt ze meestal weg.

De impressionistische vroomheid werkt met be-vliegelingen.

Zóó is zij er.

En zóó is zij verdwenen.

Doelend op zulke impressionistische vroomheid vroeg God door Hosea: „Wat zal ik u doen, o Efraim! wat zal ik u doen, o Juda! dewijl uw weldadigheid is als een morgenwolk en als een vroegkomende dauw, die henengaat?”

In Saul komt die impressionistische vroomheid scherp geteekend uit.

Ook in de wereldlingen, die zoo af en toe het kleed der vroomheid aantrekken.

Minder echter in de alleszins godsdienstigen, in de kerkelijk-meelevenden.

En het minst in hen, die Christus werkelijk lief-hebben.

Niettemin zijn ook zij er soms door aangetast.

Of het dan niet ten volle verklaarbaar is, dat de Oudejaarsavond tot bijzonderen ernst stemt, dat de christelijke vierdag tot ongemeene blijdschap roept, dat een schokkende gebeurtenis de fundamen-ten van ons leven doet trillen, dat gevaarlijke krankheid de gedachten aantrekt op eeuwigheid en rechterstoel?

Het is niet alleen verklaarbaar, het is ook geoorloofd, zelfs gebiedend.

Al die gelegenheden worden u van Christus ge-zonden.

Zij moeten u tot Hem opleiden.

Alleen valt het te betreuren, zoo gij in den regel ingezonken zijt en zulk een gelegenheid noodig hebt, om u weer tot uw hart, weer tot uw Heiland te brengen.

Het bewijst, dat gij te weinig leeft onder den blijvenden indruk van de innerlijke bewegingen der eeuwige barmhartigheid.

Gij zijt te veel van ongewone indrukken afhan-kelijk.

Dat maakt uw vroomheid impressionistisch.

Moge dit veranderen.

Zijt standvastig, onbewegelijk, altijd overvloedig in het werk des Heeren.

HEPP.

KERKELIJK LEVEN.

De Generale Synode.

V.

Van het synodale rapport over het beroep van Ds. Netelenbos nam ik de vorige maal dat gedeelte op, dat de vragen bevat, welke hem door de synodale Commissie gesteld zijn, en het antwoord, het-welk genoemde broeder op die vragen gegeven heeft. Het rapport gaat aldus verder:

„Hierna volgde een bespreking met br. N. welke vele uren in beslag nam, en waaruit Uw Commissie kan concluderen:

1o, dat br. N., gelijk in antw. 1 is gezegd, ver-klaarde in te stemmen met art. 4 en 5 der Belij-denissen, behoudens een reserve, die straks nader ter sprake komt;

2o, dat hij geloofde, dat de inspiratie ook geldt ten opzichte van de opteekening der historische feiten in de Schrift, zoodat deze aldus zijn geschied, als ze werden medegedeeld (Zie antw. 3);

3o, dat hij principieel onderscheid maakte tus-schen de inspiratie en de illuminatie (de verlichtende werking des H. Geestes in de geloovigen), — en zoowel wat den inhoud als het karakter van beide werkingen betreft (Zie antw. 4);

4o, dat hij verklaarde dat alle 66 boeken Gods Woord zijn, waarbij hij ten opzichte van het Hoog-lied deze exceptie maakte, dat hij het boek wel niet uit den Canon wilde verwijderen, doch dit boek subjectief niet tot hem spreekt. Uitdrukkelijk sprak br. N. hierbij uit, dat tegen geen der andere Bijbel-boeken dergelijke bezwaren bij hem gerezen zijn (Zie antw. 9);

5o, dat hij van harte toestemde dat het Test. Spiritus Sancti, (het getuigenis des Heiligen Gees-tes) ook en in de eerste plaats betreft de goddelijk-heid der H. S. (Zie antw. 12);

6o, dat hij de historische critiek veroordeelt, wanneer zij de goddelijkheid en de betrouwbaar-heid der H. S. aanrandt, en daardoor de zekerheid des geloofs ondermijnd wordt (Zie antw. 15); en

7o, dat hij toegaf dat tot het zaligmakend geloof ook het kennen behoort, en dit logisch aan het vertrouwen voorafgaat (Zie antw. 18).

Toen Uw Commissie van de schriftelijke ant-woorden van br. N. en van bovengenoemde ver-klaringen kennis nam, rees er bij haar hoop, dat

deze
Doch
eerste
loop d
uitlati
blijk g
ondus
die he
de H.
bevro
in die
haar l
en de
een m
droeg
10.
in art
den;
zelve
leen
vulling
de bli
die da
de Be
die de
werpe
antwo
20.
uit, bl
ding w
de a
reke
vorm
30.
het vo
br. N
en 3 e
en vo
de la
wel d
op ee
dat de
geval
de sla
geen
inklee
denis
tersch
Jona
kelijk
40.
noemd
Oost
ander
aan d
God i
doen
alleen
voor b
23: 28
50.
aanle
van d
br. N.
doen i
ven, i
metter
voorke
60.
scheid
H. S.
goddel
niet,
die
gedach
dan
elk v
geinsp
gedach
meer
gedach
woord
Matth.
toeker
die vr
70.
beweg
roepet
als pri
en he
verha
gestor
80.
punt
geloof
zijn n
en du
een v
90.
dat b
in alle
eeuwij
N. toe
hel it
van z
tevens
duidel
bewee
digen.